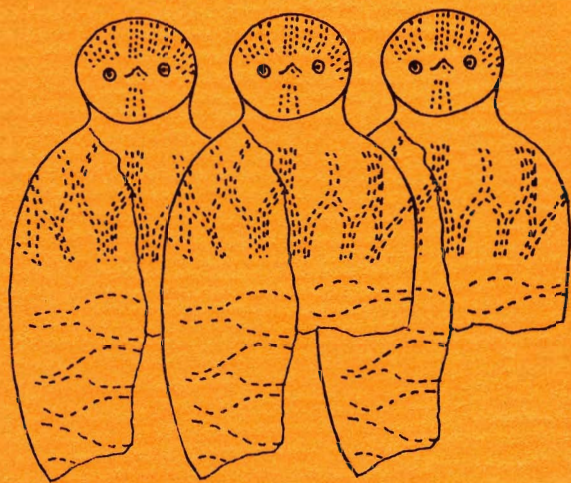

muinais- tutkija

SUOMEN ARKEOLOGISEN
SEURAN TIEDOTUSLEHTI 1/1986

muinaistutkija

1/1986

SISÄLTÖ

TOIMITUKSEN PUHEENVUORO	2
RUOTSINKIELI ARKEOLOGISEN TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMASTA - Salo	3
NS. KOEKAIVAUSRYHMÄ - Bergström	6
DENDROKRONOLOGIAKOKOUS JOENSUUSSA - Eronen	8
HALLITUS TIEDOTTAA	9
KOEKAIVAUSTEN TEORIAA - Vikkula	10
LISÄÄ MURRE-TARINAA - Matti	12
KILPAILUKUTSU	13
SUOMEN ARKEOLOGINEN SEURA ry:n VUOSIKERTOMUS 1985	14
SUOMEN MUSEDVAKI RYHDISTÄYTY	16
SAKSITTUA	16

Vastaavat toimittajat: Elvi Linturi
Anne Vikkula
Aluetoimittajat: Sirkku Pihlman, Turku
Kirsti Paavola, Oulu
Milton Nunez, Ahvenanmaa

Painos: 100

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa
Toimituksen postios. Suomen arkeologinen seura ry
Muinaistutkija
HY Arkeol. laitos
PL 913
00101 HELSINKI

ISSN 0781-6790

TOIMITUKSEN PUHEENVUORO

Vuosi on vaihtunut ja MUINAISTUTKIJAN kansilehden väri muuttunut aloittaessamme kolmannen toimintavuoden. Ajan mittaan seuran jäsenet ja uskolliset tilaajat tulevat saamaan iloisen väriraidan tiedekirjallisuuden raskauttamien hyllyjensä piristykseksi. Tarkkasilmäinen lukija havaitsee tässä numerossa toisenkin uudistuksen: tekstit on yhtenäistetty. Mutta tämä on vasta kokeilua. Puhtaaksikirjoittaminen on aikaa vievää työtä ja käytännössä toimituksen resurssit rajoittuvat uusimman tekniikan haltijaan, Anne Vikkulaan. Mikäli aikapula iskee tai stressaantumisen oireita ilmenee, palaamme entiseen käytäntöön. Pyydämmekin kirjoittajia pitäytymään edelleen takakanen ohjeissa ja kirjoittamaan tekstit valmiiksi monistettavaan muotoon.

Viime vuoden puolella toimituksen korviin tuli viidakko- viestimien välityksellä vihje Joensuussa elokuussa järjestettävästä dendrokronologiakokouksesta. Pikaiset haastattelut osoittivat, että arkeologikunnan keskuudessa tiedot tulevasta tapahtumasta olivat parhaimmillaankin hyvin hataria, mutta kiinnostusta asiaan löytyi taholta jos toiseltaakin. Päätimme tiedustella asiaa kokouksen järjestäjiltä. Tri Matti Erosen vastauskirje on julkaistu kirjoittajan luvalla sellaisenaan s. . . . Lukekaa itse ja tehkää päätelmänne...Pitäisikö tästä ottaa opiksi? Olemmeko me arkeologit niin sisäänpäin kääntynyttä, hiljaista ja huomaamatonta väkeä, etteivät edes naapurialojen edustajat löydä listoilleen kuin puolentusinaa nimeä? Eikö olemassaoloamme ole tiedostettu - vai piilikö se vika sittenkin jossain muualla? "Tarttiskos tehrä jotakin?"

Edellisessä numerossa julkaistu etsintäkuulutus on tuottanut tuloksen: Sirkku Pihlman on lupautunut Turun seudun ja Kirsti Paavola Oulun seudu aluetoimittajaksi. Hyvä! Ehkäpä vähitellen pääsemme eroon tahattomasta Helsinki-keskeisyydestä.

MUINAISTUTKIJAN aikaisempia vuosikertoja selatessa olemme panneet merkille, että kirjoitusaktiiviteetti on lisääntynyt huikastei kevätpäivien vähitellen kirkastuessa. Toivomme saman tapahtuvan nyt ja odotamme postia tulvivan toimitukseen 24.3. mennessä.

Valoisaa kevättä!

Eldor Lindqvist

Unto Salo

x)

RUOTSIN KIELI ARKEOLOGISEN TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMASTA

Arkeologista tutkimusta säätelevät sivistysvaltioissa lait ja asetukset kenties suhteellisesti enemmän kuin useimpia muita tutkimuksen aloja. Tämä johtuu siitä, että yhä yleisemmin esihistoriallista aineistoa on alettu pitää kansallisen identiteetin tärkeänä osana ja siksi myös valtiollisen intressin kohteena. Lait antavat tutkimusoikeuden tavallisesti valtion hyväksymille tutkimuslaitoksille, joilla on myös materiaalin keräysoikeus. Tällaisten seikkojen vuoksi arkeologinen perustutkimus tapahtuu enimmäkseen valtiollisten yksikköjen alueellisissa kehyksissä ja niiden säätelyn alaisena. Arkeologinen materiaalinkeräysprosessi noudattaa siis tietyssä määrin valtiollisia rajoja.

Valtiolliset rajat ovat kuitenkin - ei vain nykyisen kulkunsa osalta - uusi ilmiö ja sen vuoksi usein sopimattomat esihistoriallisen tutkimuksen alueellisiksi kehyksiksi. Arkeologinen tutkimushan kohdistuu esimerkiksi Suomessa pääasiassa niitä tai muita rajoja edeltävään aikaan, kuten käy ilmi jo siitä, että raja on suomen kieleen slaavilaiskielistä suhteellisen myöhään omaksuttu lainasana. Tietysti esihistoriallisilla ilmiöillä, mm. kulttuureiksi nimitettyillä muinaisjäännöskomplekseilla, on ollut rajoja jo paljon aikaisemminkin, mutta ne ovat usein hiukan epäselviä siirtymävyöhykkeitä tai aiheutuvat ekologiasta. Selvien rajojen puuttuminen tai vanhojen rajojen poikkeavuus nykyisistä johtaa siihen, ettei esihistorian ilmiöitä voi useinkaan tutkia nykyisten valtorajojen kehyksissä. Nämä joudutaan tutkimuksessa hylkäämään myös monista muista syistä, ennen muuta arkeologisen tutkimuksen keskeislähtökohdan, nim. lähdeaineiston yhtäläisyyksien ja erilaisuuksien vuoksi. Tällaisista seikoista johtuu, että arkeologinen tutkimus ylittää usein valtorajat silloinkin, kun se on kysymyksenasettelultaan kansallista.

Suomen esihistorian tutkiminen edellyttää siis niiden alueiden materiaalin ja tutkimuksen tuntemusta, joiden kulttuureihin esihistoriallisen Suomen kulttuureilla on ollut kosketusta tai joiden rinnakkaisilmiöinä niitä voidaan pitää. Näihin alueisiin kuuluu lähes koko Itämeren piiri sekä rajantakaiset alueet idässä Uralille asti. Merkittävimpiä ovat lähialueet, idässä Viena, Aunus sekä Laatokan ympäristö Ylä-Volgalle ja Kamalle asti, etelässä Viro, muut Baltian maat ja Itä-Preussi, lännessä Ruotsi, luoteessa ja pohjoisessa sen lisäksi Norja.

Suomen esihistorian selvittäminen edellyttää ainakin venäjän, viron, ruotsin ja norjan riittävää ymmärtämistä. Pe-

x)

Viidentoista minuutin puheenvuoro seminaarissa "Kieli-ongelmat pohjoismaisessa tieteellisessä yhteistyössä" Helsingissä 15.1.1986.

rinteisesti on Suomen arkeologisen tutkimuksen toisena aktiivisena kielenä ollut ruotsi. Asia johtuu, paitsi ruotsin kielen yleisestä merkityksestä Suomessa, kahdesta historiallisesta syystä. Ensinnäkin eräät huomattavat arkeologimme ovat olleet suomenruotsalaisia ja julkaisseet tutkimuksiaan äidinkiellellään. Ruotsinkielisten tutkijain osuus on arkeologiamme tutkimushistoriassa ruotsinkielisten väestöllistä osuutta suurempi; ilmeisesti ruotsinkielisen sivistyneistön antikvaarinen harrastus kohdistui suuremman määrin esineelliseen kulttuurihistoriaan ja arkeologiaan kuin suomenkielisen sivistyneistön. Viimeksi mainittu etsi identiteettiään etenkin kielestä ja sen välittämästä perinteestä sekä myös esineellisestä kansankulttuurista. Toinen syy ruotsin kielen arkeologiseen statukseen Suomessa on siinä, että Ruotsi ja Tanska olivat viime vuosisadalla arkeologisen tutkimuksen johtavia maita ja kehittivät merkittävästi arkeologian käsitteitä ja metodiikkaa. Suomen ja Pohjoismaiden arkeologia olikin oppiaineen nimi Helsingin yliopistossa aina vuoteen 1980. Ruotsinkielinen tutkimusperinne jatkuu Suomen arkeologiassa nykyisinkin. Väitöskirjoissa, joita ilmestyy suhteellisen harvoin, ruotsi on, kuten suomikin, melko harvinainen kieli; aikaisemmin väitöskirjat julkaistiin usein saksaksi, nykyisin on englanti astunut saksan tilalle. Toistaiseksi viimeinen ruotsinkielisistä väitöskirjoista ilmestyi v. 1966, mutta ruotsinkielisiä monografioita tai lisenasiaattitutkimuksia on ilmestynyt myöhemminkin, puhumatta lyhyemmistä julkaisuista. Arkeologiaa sisältävistä ruotsinkielisistä vuosikirjoista on Finskt Museum huomattavin ja ilmestynyt vuodesta 1894. Sitä julkaisee Suomen Muinaismuistoyhdistys, jonka aikakauskirjalla on ruotsinkielinenkin nimi, Finska Fornminnesföreningens Tidskrift. Saman yhdistyksen sarja Iskos sisältää myös ruotsinkielisiä tutkimuksia.

Ruotsinkielistä arkeologista tutkimusta julkaisevat myös Helsingin yliopiston arkeologian laitos ja Varsinais-Suomen maakuntaliitto sekä tietysti Ålands museum, satunnaisemmin muutkin tieteelliset yhteisöt. Ruotsin kieli on siis kyennyt säilyttämään merkittävän statuksensa Suomen arkeologisessa tutkimuksessa.

Tämä seikka on tärkeä monessakin mielessä. Ruotsinkieliset julkaisut toimivat tietysti osaltaan Suomen arkeologisen tutkimuksen siltana Skandinaviaan, jossa ei juuri kyetä lukemaan suomenkielistä tutkimusta. Ne ovat tietysti erityisesti Ruotsin ja Norjan arkeologisen tutkimuksen intressissä. Tietysti englanniksi tai saksaksi julkaistuilla tutkimuksilla on sama, vieläpä laajemmallekin ulottuva vaikutus. Sama arkeologisen kontaktikielen asema ruotsilla on yleisemminkin. Se on käyttökelopinen arkeologisissa kokouksissa, seminaareissa ja symposiumeissa, joita Pohjoismaiden kesken järjestetään. On sen vuoksi välttämätöntä, että ruotsin kielen suullinen taito säilyy myös suomenkielisillä tutkijoilla.

Mutta ainakin yhtä suuri merkitys ruotsin kielen ymmärtämisellä on Suomen esihistorian tutkimisen kannalta, kuten aikaisemmin jo viittasin. Kosketukset yli Pohjanlahden alkavat kuvastua Suomen ja Ruotsin löydöissä satunnaisesti jo 3. vuosituhannen alkupuolella, mutta voimakkaammin n.

2500-2000 eKr., vasarakirveskulttuurin aikana ja kuoppake-raamisen kulttuurin levittyä lännestä Ahvenanmaalle. Sen jälkeen skandinaavinen kulttuurivaikutus kasvaa, huipentua-akseen pronssikulttuurin syntyyn maamme rannikoilla. Ky-seessä on esihistoriallisen Suomen voimakkain skandinaavi-nen kulttuurivaihe (n. 1300-500), jota voi tuskin selit-tää otaksumatta germaanista siirtolaisuutta.

Skandinaavinen kulttuurivaikutus kohdistui voimakkaimmin rannikkoon, mutta skandinaavinen rauniohautaus levisi myös järviolueelle aikana n. 950-800 eKr. Yhteiskuntamme vanhin elementti, talonpoikaistalo, näyttää syntyneen skandinaavisista impulsseista jo pronssikaudella. Skandinaavinen kulttuurivaikutus jatkui pronssikaudesta rautakauden loppuun. Ajanlaskun vaihteen jälkeen siihen näyttää sisältyneen myös vähäistä maahanmuuttoa Varsinais-Suomen keski- ja pohjoisosiin. Suomalainen kulttuurivaikutus puolestaan kuvastuu varsinkin Mälarin alueella jo kivikauden lopulla sekä myöhäisellä pronssikaudella ja varhaisella rautakaudella, samoin viikinkiajalla. Tällaista taustaa vasten ymmärrämme, ettei Suomen pronssikauden ja rautakauden tutkimusta voi harjoittaa tuntematta skandinaavista ja varsinkin ruotsalaista materiaalia ja ruotsalaisia tutkimustuloksia. Ruotsin kielen hallinta tulee siten pysymään eräänä Suomen esihistorian tutkimuksen perusedellytyksistä. Mutta sen hallinta avaa tutkijoille myös tanskalaisen ja norjalaisen tutkimuksen. Viimeksi mainittu on hyvin olennainen Pohjois-Suomen ja Lapin esihistorian kannalta, sillä Pohjois-Norjan kuten Pohjois-Ruotsinkin esihistorialla on voimakkaat yhtymäkohtansa Suomeen.

Kolmas näkökulma koskee maamme ruotsinkielistä vähemmistöä. Ruotsinkielinen arkeologinen tutkimus kuuluu sen kulttuuri-perinteeseen ja identiteettiin. Siihen sillä on oma oikeu-tensa, mutta kyseessä ei ole pelkkä oikeus: ruotsinkielinen arkeologinen tutkimus rikastuttaa osaltaan Suomen kulttuu-ria.

PAINOSTA TULLUTTA

Suomen arkeologinen seura ry:n julkaisutoiminta on taas ottanut askeleen eteenpäin: Fennoscandia Archaeologica II on saatu painosta. Kirjaa voi tilata seuran osoitteesta tai käväistä ostamassa A. Vikkulalta museovirastosta. Hinta on 30 markkaa ja jäsenille 22,50.

Suomen Muinaismuistoyhdistys ry on tuottanut molempien vuosikirjojensa (SM ja FM) vuoden 1985 niteet. Hintaa on molemmilla 50 markkaa suoraan SMY:ltä ostettaessa.

Matti Bergström

NS. KOEKAIVAUSRHYHMÄ

Ns. koekaivausryhmä - viralliselta nimeltään Museoviraston tutkimusosaston esihistorian toimiston muinaisjäännösten määrittämis- ja mittausryhmä - on nyt toiminut neljä vuotta. Vuonna 1982 toimintaa johti Anne Vikkula ja vuoden 1983 keväästä alkaen tämän kirjoittaja. Neljän kesän aikana on "koekaivettu" erisuuruisia alueita yhteensä 99 kpl ja liiäksi suoritettu lukuisilla paikoilla tarkastuksia.

Varat ryhmän toimintaan on saatu ja saataneen tulevaisuudessakin erillisellä valtion tulo- ja menoarviossa määrättyllä summalla, joka suurenee jatkuvasti. Kuitenkaan rahaa ei vielä ole riittävästi; kunnilta joudutaan anomaan varoja kaivausapulaisten palkkaamiseen eikä useinkaan pystytä valtavasta työmäärästä johtuen suorittamaan täydellisiä koekaivauksia. Tarvetta olisi toisenkin ryhmän perustamiseen. Nykyiseen tilanteeseenkin meidän on kuitenkin syytä olla erittäin tyytyväisiä, nythän vakinaisilta tutkijoilta säästyy runsaasti aikaa muuhun byrokraatiaan.

Erillisen ongelman koekaivausryhmän toiminnalle aiheuttaa kuitenkin se, että ei ole voitu hankkia kojeita ja laitteita - valtion autosta puhumattakaan - helpottamaan ja ennenkaikkea ratinalisoimaan rutiineja. Nykyaikaisilla laitteilla esim. mittaus- ja kartoitustehtävät käyvät hetkessä verrattuna niihin mahdollisuuksiin, joita ryhmällä tällä hetkellä on käytettävissä. Eikä rahallinen uhraus laitteisiin ole kovinkaan suuri, kun verrataan sitä saavutettuun työajan säästöön ja siihen, että saadaan huomattavasti parempia tuloksia mielekkäämin.

Ja sitten autokysymys! Ryhmän toiminta nykyisellään edellyttää luotettavaa autoa. Sen on toimittava neljä kuukautta joka hetki moitteettomasti ja kestettävä jopa 30000 km jatkuvaa ajoa, sillä aikaa korjaamokäynteihin ei juuri ole, jos aikoo työkauden aikana välillä käydä perhettäkin katsomassa. Lisäksi on oltava kuljetuskapasiteettia välineistön ja varsinkin aputyöläisten kuljettamiseen, mikä on todellinen ja vaikea ongelma. Kilometrikorvaukset eivät kata tällaisen muuten omistajalleen tarpeettoman vaunun kuluja - erityisesti pääomakuluja - ensinkään.

Vielä eräs välineongelma: moottorisaha. Usein joudumme raivaamaan tutkimusalueitamme risukoissa ja metsiköissä, ja tähän "turhaan" työhön kuluu valtavasti aikaa nykyisillä vesureilla ja kirveillä. Moottorisaha maksaa alle 2000 markkaa, mutta niinkin pienestä voi työmme järkiperaistämisen olla kiinni. Esihistorian toimistossa tämä puute ymmärretään erittäin hyvin, mutta eipä muualla.

Mutta mitäpä materiaalihuolista - itse koekaivaus on asian ydin. Koekaivauksiemme syyt ovat täysin epätieteellisiä. Niitä ovat mm. yksityinen rakennustoiminta, soranotto, kaavoitus, muinaisjäännöksen rajojen määrittäminen suojelupää-

töksiä varten (lääninhallituksissa), yllättäen esim. rakennustöissä tavatut löydöt ym. Eli toisin sanoen: koekaivauksemme tarkoitukseen ei ole tutkia muinaisjäännöistä tieteellisesti, vaan ainoastaan selvittää se rajat (ehkä kaivaa jokin pienehkö alue sen tyyppin ja ajoituksen selvittämiseksi) sekä selvittää tulevaisuuden kaivaustarve, ellei suunnitelmia voida muuttaa siten, että muinaisjäännös säilyisi. Koekaivaustulosten perusteella annetaan yleensä asiakohtaan liittyvä lausunto esim. rakennuslupaa varten, soranottoon tai suojelun nähdessä. vaikeinta on nimenomaan puolueettoman lausunnon antaminen, on uskallettava jopa joskus antaa muinaisjäännösalueen mennä soraksi sitä tutkimatta. No, lausunnot eivät sinänsä ole koekaivausryhmän ongelma, ryhmähän ei tässä suhteessa mitään päättä.

Kaikkihan toki tiedämme, miten koekaivaus tulee suorittaa. Mutta miten me sen suoritamme rajallisine mahdollisuuksinemme. Nyt on huomioitava, että kesäohjelmamme laaditaan jo keväällä ja sitä on noudatettava tiukasti, koska kaikki järjestelyt, työvoima ym., on sovittava jo hyvissä ajoin. Saavumme maanantaiamuna kohteeseen, missä yleensä työvoima jo odottaa. Ryhmä puoliksi ja heti töihin, toinen puoli kartoittamaan ja toinen tekemään kuoppia ja oja. Näin jatketaan perjantai-iltaan saakka 40 tuntia viikossa ja seuraavana maanantaina ollaan uudessa kohteessa. Työtä on seurattava koko ajan silmä tarkkana, sillä kaivajat eivät ehdi kunnolla oppia työtään ja ovat kokemattomia havaitsemaan löytöjä. Muistiinpanoja on tehtävä jatkuvasti, sillä muuten syntyy tavallista helpommin raporttivaiheessa pimeitä aukkoja. Eikä se oikeastaan ole sen kummempaa - maata käännetään rajusti.

Entä sitten lopulliset tulokset. Yleensä jokaisessa kohteessa on tehtävä suoritettu: muinaisjäännösalue on rajattu ja siitä voidaan antaa lausunto. Ja nämä kohteet on nyt jo rajattu myös tulevaa muinaisjäännösrekisteriä varten. Hyötyä on siis pitemmällä tähtäyksellä. Yleensä käy myös niin, että jos maanomistajan suunnitelmat eivät käy yksin todetun muinaisjäännöksen kanssa, niin niistä on keskusteltu jo kentällä ja useimmiten löydetty niin maanomistajaa kuin meitä esihistoriantoimistolaisiakin tyydyttävä ratkaisu. Harvoin joudutaan asian käsittelyä jatkamaan muissa portaisissa ja riitelemään pitkällisesti - lähinnä siitä, kuka maksaa tulevan kaivauksen.

Kolme koekaivausvuotta ovat opettaneet ainakin minulle paljon nimenomaan siitä, miten tällaiset työt tulee organisoida, jotta niistä saatava hyöty olisi mahdollisimman suuri mahdollisimman pienellä vaivalla. Samalla tulee opittua uusia työmenetelmiä ja -mahdollisuuksia tutustumalla uusiin laitteisiin. Valitettavaa vain on, että emme saa näitä käyttööme. Toisaalta koekaivausten vetäjänä oleminen on myös erittäin raskasta, ehkä siinä painaa jonkinasteinen vastuu yksityisen ihmisen (maanomistajan) vastuksen keventämisestä. Ehkä siinä painaa raju matkustaminen; ei kesää etteikö onnettomuus olisi ollut hiuskarvan varassa. Koekaivausryhmä helpotti toimiston tutkijoiden painetta jonkin verran, nyt tarvitaan toinen ryhmä helpottamaan meidän työtämme edes kuukaudeksi tai kahdeksi. Ihanne ryhmän vakituiseksi kokoonpanoksi olisi: 2 arkeologia, 1

kartoittaja, 3 mittamiestä/kaivajaa + VW Buss Syncro + modernit laitteet. Tähän pyrimme.

Matti Eronen

DENDROKRONOLOGIAKOKOUS JOENSUUSSA

Muinaistutkijan toimitus kyseli minulta tietoja Joensuussa 27.-30.8.1986 järjestettävästä kokouksesta DENDROCHRONOLOGY AROUND THE BALTIC. Kysymyksessä on kansainvälinen workshop-tyylinen kokous, johon osanottajat on kutsuttu järjestäjien toimesta. Kansainväliseen järjestelytoimikuntaan kuuluu lisäksi kaksi ruotsalaista ja yksi länsisaksalainen. Tarkoitus on saattaa yhteen alalla aktiivisesti työskenteleviä tutkijoita Itämeren ympäröivistä maista. Kutsu on lähetetty myös monille suomalaisille tutkijoille ja laitoksille, joiden on otaksuttu olevan asiasta kiinnostuneita. Kutsuun vastanneita on noin 30 henkilöä seitsemästä eri maasta.

Suomalaista arkeologiaa ja rakennushistoriaa ei ole tässä yhteydessä unohdettu. Kokouskutsun ovat saaneet Ari Siiriäinen, Christian Carpelan, Torsten Edgren, Pekka Sarvas, Harry Alopaeus ja Marja-Terttu Knapas. Vain kaksi viimeksi mainittua palautti ensimmäisen tiedotuskirjeen mukana olleen ennakoilmoittautuskaavakkeen, jonka perusteella lähetettiin toinen sirkulääri. Kukaan yllä mainituista ei ole ilmoittautunut määräaikaan mennessä tähän kokoukseen.

Apuraha-anomukset kokousta varten ja muut valmistelut on jouduttu tekemään sen osanottajajoukon mukaan, joka on ilmoittautunut ajoissa. Kokoukseen on tulossa edustava ryhmä osanottajia eri tieteenaloilta, myös arkeologeja ulkomailta. Muutama suomalainen arkeologi voidaan ottaa kokoukseen mukaan, jos todellista kiinnostusta löytyy.

Lisätietoja saa osoitteesta:

Matti Eronen
Karjalan tutkimuslaitos
Joensuun yliopisto
PL 111
80101 Joensuu
puh. 973-28311

HALLITUS TIEDOTTAA

Hallituksen kokoonpano on vuodenvaihteessa jälleen hieman muuttunut. Puheenjohtajana toimii edelleenkin Unto Salo ja varapuheenjohtajana Ari Siiriäinen, ja sihteerillään on se sama vanha pää kesät talvet (Anne Vikkula). Sen sijaan rahastonhoitajaksi on valittu hallituksen uusi jäsen Tuula Heikkurinen-Montell. Muut jäsenet ovat Kristiina Korkeakoski-Väisänen, Markus Hiekkänen ja Matti Huurre.

Tulavaisuudensuunnitelmat kävivät suurinpiirtein ilmi jo viime numerosta ja mennyt vuosi selviää vuosikertomuksesta. Kertauksena kuitenkin muistutetaan, että toukokuun alussa suunnitellaan tehtäväksi retkeä Lahden seudulle. Siitä lähempi informaatio annetaan seuraavassa Muinaistutkijassa.

Ensi vuonna Oulun seudulla järjestetään arkeologian päivät, ja hallitus kiittää jo etukäteen niitä oululaisjäseniä, jotka ottivat myönteisesti vastaan pyynnön ryhtyä järjestämään päiviä. Markus Hiekkasen vetämässä työryhmässä toimivat Kirsti Paavola ja Eero Jarva. Muut aktiivisesta toiminnasta asian suhteen kiinnostuneet voivat ottaa yhteyden Hiekkaseen.

Nyt on sitten myös päätetty, että Lehtosalo-Hilanderin teoksen kannessa komeileva sana SARKS, jota jotkut ovat erehtyneet pitämään kirjan nimenä, on tätä nykyä Suomen arkeologinen seura ry:n virallinen lyhenne. Asia taas liittyy seuran tunnuksen eli logon suunnittelukilpailuun, josta tarkemmin toisaalla tässä numerossa.

Fennoscandia Arcaeologican rahoitus tuottaa vaikeuksia. Hyvässä uskossa ja toivossa Suomen akatemialle laitettu hakemus sai kieltävän vastauksen siitäkkin huolimatta, että kaksi numeroa on onnistuttu erinäisten instanssien tuella tuottamaan. Onneksi muualla kuitenkin ymmärretään, että arkeologista julkaisutoimintaa Suomessa voivat harrastaa muutkin kuin Muinaismuistoyhdistys. Viimeisin iloinen yllätys tuli Kansallisosakepankin taholta: 5000 mk III-niteen tuottamiseen. Tosi on! Suurkiitos roopepankille.

Viimeisenä tärkein asia: tämän numeron mukana seuraa pankkisiirtolomake vuoden 1986 jäsenmaksun maksamista varten. Jäsenmaksu on 50,- mk. Viime vuonna seuraan liittyneiden lomakkeeseen on merkitty myös liittymismaksu. Hallitus vetoaa jokaiseen - jäsenmaksut ovat ainoa rahanlähde jäsenpostien ja muinaistutkijan rahoittamiseksi. Viime vuonna jäsenmaksun jätti maksamatta hävettävän moni. Muistutukseksi vielä lisättäköön, että sääntöjen mukaan kahtena peräkkäisenä vuonna jäsenmaksun maksamatta jättänyt todetaan seuran kokouksessa eronneeksi (4. pykälä). (A.V.)

Anne Vikkula

KOEKAIVAUSTEN TEORIAA

Toisaalla tässä numerossa Matti Bergström kertoo muutamia vuosia museovirastossa toimineen koekaivausryhmän toiminnasta ja sen herättämistä ajatuksista, vaikeuksista ja puutteista. Bergströmin kanta on lähinnä käytännöllinen. Toimitusvaiheessa kirjoituksen luettuani katsoin tarpeelliseksi tuoda esiin oman teoreettisen käsitykseni koekaivauksista.

Itse jossain määrin erilaisia koekaivauksia suorittaneena kiinnitin huomiota kahteen Bergströmin väittämään. Ensimmäinen itse asiassa kumoutuu jo samassa lauseessa: "koekaivauksemme tarkoitukseen ei ole tutkia muinaisjäännöstä tieteellisesti, vaan ainoastaan selvittää sen rajat, ehkä kaivaa jokin pienehkö alue, selvittää sen tyyppi, ehkä myös ajoitus". Nähdäkseni ei ole mahdollista, että arkeologi pistäisi lapiotaan maahan ilman, että työssä olisi mukana tieteellinen tarkoituksena. Jo muinaisjäännöksen rajojen etsiminen on tieteellistä tutkimusta, vaikka tulosta myöhemmin käytettäisiinkin vain suojelullisiin tehtäviin. Tästä syystä arkeologi ei koskaan saisi kuvitella tekevänsä kaivaustyötä "ilman tieteellistä tarkoitusta", sillä sellainen kuvitelma antaa hänelle oikeutuksen olla kiinnittämättä huomiota tieteellisesti arvoikkaisiin yksityiskohtiin.

Toinen huomioni puoleensa vetänyt väittäjä kuuluu: "Kaikkihan me toki tiedämme miten koekaivaus tulee suorittaa". Tästä olen ehdottomasti eri mieltä, sillä koekaivauksia voi suorittaa lukuisilla eri tavoilla tilanteesta riippuen. Aivan liian vähän on kiinnitetty huomiota koekaivausten metodiikkaan. Teoreettinen näkemykseni, joka kuitenkin voi olla avuksi myös käytännön tilanteessa, lähteekin edellä esitetyistä kahdesta seikasta.

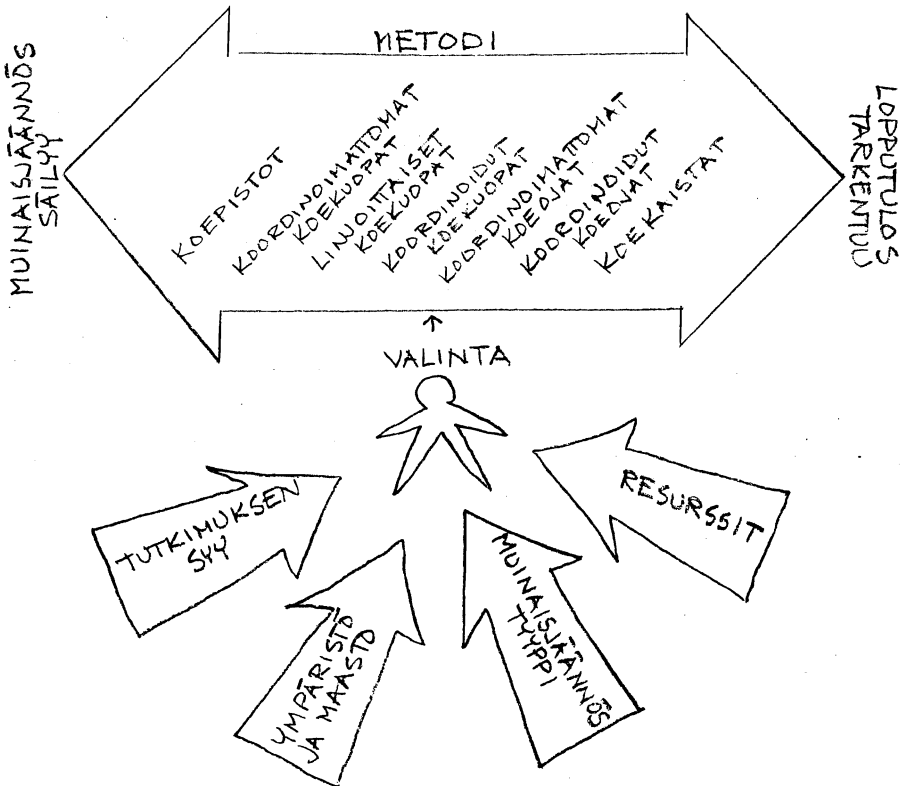
Koekaivauksessa käytettävään metodiikkaan vaikuttavat seuraavat seikat:

1. Mistä syystä koekaivaus tehdään? Jos syynä on rajojen määräys lääninhallitusta varten, valitaan toisenlainen metodi kuin jos tarkoituksena on välttämättä koekaivauksen jälkeen laajentaa tutkimusta tasokaivaukseksi ja tutkia muinaisjäännös kokonaan.
2. Minkälainen on ympäristö ja maasto? Ehjällä harvakasvuisella mäntykankaalla voidaan soveltaa erilaisia menetelmiä kuin tutkittaessa talojen pihamaita, tiheäkasvuisia ryteikköjä tai peltoja.
3. Minkä tyyppisestä muinaisjäännöksestä oletetaan olevan kysymys? Ei voida käyttää samanlaista menetelmää ruumishautakalmistossa kuin kivikautisella asuinpaikalla.
4. Minkälaiset resurssit on käytettävissä? Jos lopputulokseen on päästävä, vaikka aikaa ja työvoimaa on vähän, ei voida valita yhtä tarkkaa menetelmää kuin jos resurssit ovat paremmat.

Edellä esitettyjen vaikutteiden yläpuolella roikkuu aina kaksi tekijää, joilla on metodiikan valintaan toisiinsa nähden päinvastaiset vaikutukset. Muinaisjäännöstä ei koskaan saa tarpeettomasti tuhota, mikä vaikuttaa muinaisjäännöstä säilyttävästi ja vie valitsemaan epätarkeemman menetelmän. On pyrittävä mahdollisimman luotettavaan lopputulokseen ja tieteelliseen tarkkuuteen, mikä houkuttelee valitsemaan tarkemman metodin. Lisäksi aina olemassa olevana tekijänä on tutkijan itsensä aikaisempi kokemus ja opitut työtavat.

Edellisten vaikutteiden pohjalta tutkija valitsee jonkin seuraavista, tarkkuusjärjestyksessä huonoimmasta parhaimpaan esitetyistä metodeista: koepistot, koordinoimattomat koekuopat, linjoittaiset koekuopat, koordinoituneet koekuopat, koordinoimattomat koeajat, koordinoituneet koeajat ja koekaistat. Menetelmiä voidaan tietysti myös yhdistellä.

Näinköhän me kaikki tiedämme, miten koekaivaus tulee suorittaa.

Kaavakuva koekaivauksessa valittavaan metodiikkaan vaikuttavista tekijöistä.

Matti

LISÄÄ MURRE-TARINAA

Viime kerralla oli puhetta, miten Murre Ojamaa joutui Nubiassa kuninkaalliseen seuraan. Ehkä onnekseen hän ei aina muistanut noudattaa hovitapoja. Oli joulun aika ja prinsessa Margaretalle oli saatava Lucia. Murre katsottiin sopivaksi siihen virkaan, ja niin hän sitten Lucian aamuna seisoi prinsessan ovella valkopukuisena, kynttiläkruunuisena ja tarjotin kädessään. Kantamus vaikeutti oven avaamista ja, koska ovi aukeni sisään päin, Murre ratkaisi asian kääntymällä selin ja tönäisemällä sen auki takamuksellaan. Samalla rysähti alas vettä täynnä oleva peltiämpäri. Prinsessa oli kuullut huhun jostakin yllätyksestä ja pahempaa-kin peläten oli sijoittanut vesiämpärin oven päälle. Tekniikkaa täysin hallitsematta hän ei kuitenkaan osannut varmistaa, että tulija saisi vain vesiryöpyyn niskaansa, ja niin koko laitos rojahti alas. Jos Murre olisi tehnyt korrektiin sisääntulon, olisi hän epäilemättä saanut koko painavan ämpärin päähänsä.

Kerran Nubian retkikunnan touhuja oli seuraamassa myös eräs norjalainen lehtimies, joka sitten kirjoitti sen piiriin sijoitetun dekkarin. Se oli varsin tavanomainen eikä sitä ole suomennettu. Ainakin osa retkikunnan jäseniä on tunnustettavissa. Katkerana Murre manaili, että he olivat imettäneet kyytä povellaan ja juottaneet sille viimeiset viskin-säkin. Hänestä ei ollut erikoisen huvittavaa, että kirjassa esiintyy mm. suomalainen naisarkeologi, joka on suuri ja kovaääninen ja Nikita Hrustevin näköinen. Miespuolinen suomalaisarkeologi taas vaikuttaa Ari Siiriäisen ja Rostislav Holthoerin risteytymältä.

Ei Murre itseensä niin juhlallisesti suhtautunut, jos ei muihinkaan. Kerran oli joukkoa koolla Kansallismuseolla esihistoriallisen osaston keskihuoneessa. Murrea vaivasi migreeni ja hän huokaili: "-Tekisi mieli panna lehteen ilmoitus: myytävänä vähän käytetty pää". Pirkko-Liisakin oli paikalla ja tiedusteli: "Kumpaa päätä sinä tarkoitat?". "Minähän sanoin: vähän käytetty", tokaisi Murre arvelematta.

Aikaisemmin jo mainittiin, että Murren suhteet lähes kaikkiin vanhempiin arkeologeihin olivat pahasti rempallaan. Meiuksen kanssa hänellä olivat välit menneet täysin poikki. Tromssan arkeologikongressissa sattui sitten juttu, joka nähdäkseni kuvaa hyvin molempia.

Siellä avajaisillallisten pöytäjärjestys määrättiin arpomalla: miehet nostivat numeron toisesta hatusta, naiset toisesta. Kohtalo järjesti niin, että kun Murre löysi paikkansa, niin kukapa muu hänen kavaljeerikseen oli sattunut kuin Meius. Murre kertoi, että he katsoivat hetken toisiaan ja sitten hän sanoi: "Tilanne taitaa olla kiusallinen kummallekin". "Niin on", murahti Meius, "mutta tehdään rauhatäksi illaksi". Murren mukaan hänellä on harvoin ollut niin

hauskaa ja kohteliasta pöytäkavaljeeria kuin silloin. Kun illallinen sitten päättyi ja noustiin pöydästä, Meius kumarsi ja sanoi: "Nyt olemme jälleen vihamiehiä".

KILPAILUKUTSU

Suomen arkeologinen seura ry:n hallitus julistaa avoimen suunnittelukilpailun, johon voivat osallista sekä seuran jäsenet että muut halukkaat. Kilpailun tarkoituksena on löytää seuralle tunnus eli

LOGO

joka mahdollisimman hyvin kuvastaisi seuran toimintaa ja luonnetta ennakkoluulottomana ja ulospäinsuuntautuvana, nykyaikaisena ja nuorekkaana sekä arkeologista tieteellistä aktiivisuutta provosoivana yhdistyksenä. Tunnuksen tulee olla sellainen, että sitä voidaan käyttää kirjjekuoressa ja -paperissa, leimassa ja julkaisujen kansissa. Seuran virallisen lyhenteen SARKS ei välttämättä tarvitse tunnuksen kuulua, mutta olisi toivottavaa, että ehdotuksessa olisi valmiina esitys senkin yhdistämisestä logoon.

Ehdotukset tulee esittää korkeintaan 20x20 cm:n ja vähintään 10x10 cm:n koossa viimeisteltynä ja mustalla värillä piirrettynä. Ehdotukseen tulee kuulua luonnos siitä, miten logoa käytetään kirjepaperiarkissa ja kirjjekuoressa, joissa myös seuran koko nimen ja osoitteen tulee ilmetä, sekä leimassa, jossa voidaan käyttää joko koko nimeä tai lyhennettä. Mukaan voi liittää ehdotuksen tunnuksessa käytettävistä väristä.

Palkintona on luvassa arvokas yllätys, joka ei ainakaan ole esim. Muinaistutkija-lehden vuosikerta. Palkintolautakuntana toimii hallitus.

Ehdotukset tulee esittää nimimerkillä. Kussakin ehdotukseen liittyvässä piirroksessa on oltava nimimerkki, ja nimimerkin takana olevan henkilön nimi ja osoite kerrotaan suljettussa kuoressa.

Ehdotukset tulee postittaa osoitteeseen

Suomen arkeologinen seura ry
HY Arkeol. laitos
PL 913
00101 Helsinki

tai toimittaa seuran sihteerille Anne Vikkulalle Museoviraastoon viimeistään 31.3.1986 (postileima)

MENESTYSTÄ JA TUOREITA IDEITA!

SUOMEN ARKEOLOGINEN SEURA ry:n VUOSIKERTOMUS 1985

Toimintavuonna 1985 on Suomen arkeologinen seura ry:n johdossa ollut hallitus, jonka puheenjohtajana toimi Unto Salo, varapuheenjohtajana Ari Siiriäinen, rahastonhoitajana Matti Huurre ja sihteerinä Anne Vikkula. Muita hallituksen jäseniä olivat Markus Hiekkänen, Kristiina Korkeakoski-Väisänen ja Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander. Hallitus kokoontui vuoden aikana neljä kertaa. Vaalikokouksessa valittiin tilintarkastajiksi Tuula Heikkurinen-Montell ja Sirkku Pihlman ja varatilintarkastajiksi Marianne Schauman-Lönnqvist ja Mirja Miettinen.

Suomen arkeologisen seuran jäsenmäärä oli toimintavuoden lopussa 56 jäsentä, joista jäsenmaksun maksoi 38 jäsentä. Vuoden aikana liittyi seuraan kahdeksan uutta jäsentä, joista yksi oli arkeologijäsen ja muut kahden seuran jäsenen suosituksella jäseneksi hyväksytyjä. Kannatusjäseniä on kaksi.

Kokouksia järjestettiin neljä. Vuosikokous pidettiin 8.2. ja siinä oli läsnä 8 jäsentä. Yleiskokouksessa 29.3. kuultiin seitsemän alustusta aiheesta ARKEOLOGIA 2000 -TOIMIKUNNAN MIETINTÖ kokouksessa läsnäolleet 18 jäsentä ja 20 muuta kiinnostunutta keskustelivat aiheesta vilkkaasti. Lammilla 2.5. keskusteltiin 15 jäsenen vahvuudella seuran populäärijulkaisutoiminnan linjoista. Vaalikokouksessa 21.11. keskusteltiin Torsten Edgrenin alustuksen pohjalta maakunta-arkeologi -teemasta ja kokouksessa oli läsnä 16 jäsentä ja kaksi muuta.

Muinaistutkija -lehti on ilmestynyt neljä kertaa, joista ensimmäinen oli edellisen vuoden viimeinen numero ja viimeinen kuluneen vuoden kaksi viimeistä numeroa yhdistettynä. Toimittajia olivat Elvi Linturi ja Anne Vikkula.

Fennoscandia Archaeologica II on toimitettu painoon ja sen painatusta on vuoden aikana tukenut Koneen säätiö. Varoja haettiin myös Suomen Akatemialta, joka kuitenkin vastasi kieltävästi, sekä Kansallis-Osake-Pankilta. Fennoscandia Archaeologica toimittajana on toiminut Jussi-Pekka Taavitsainen, ja sarjan ensimmäistä numeroa on kuluneen vuoden aikana myyty 51 kappaletta.

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilanderin kirjoittama teos Ancient Finnish Costumes saatiin alkuvuodesta painosta ja sitä on vuoden aikana myyty 1847 kappaletta. Teokseen saatiin kuluneena vuonna painatusapua Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiöltä.

Seminaaritoimintaa on järjestetty kahdessa muodossa. Historian Ystävien Liiton kanssa yhteistyössä järjestettiin Suomen kansan vanhaa runoutta ja sen todellisuustaustaa käsittelevä symposium MUINAISRUNOT JA TODELLISUUS Säätytalolla 16.-17.2. Esitelmiä kuultiin viisitoista ja seuran jäseniä esitelmöitsijöistä olivat C.F.Meinander, Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander, Anna-Liisa Hirviluoto, Matti Huurre ja Pentti Koivunen. Esitelmien julkaiseminen jäi Historian

Ystävain Liiton tehtäväksi.

Kolmannet Arkeologian päivät järjestettiin Lammin biologisella tutkimusasemalla 2.-3.5. ja esitelmöitsijöitä oli 12 sekä osanottajia 29. Samassa yhteydessä tehtiin retki Sääksmäen Rapolan linnavuorelle sekä järjestettiin yleisötilaisuus sen suojelemisen puolesta. Tilaisuudessa oli 44 henkeä.

Seura otti kantaa Rapolaa uhkaaviin suunnitelmiin lehdistölle ja päättäjille osoitetulla vetoomuksella sekä antoi pyynnöstä Opetusministeriölle lausunnon Arkeologia 2000 -toimikunnan mietinnöstä.

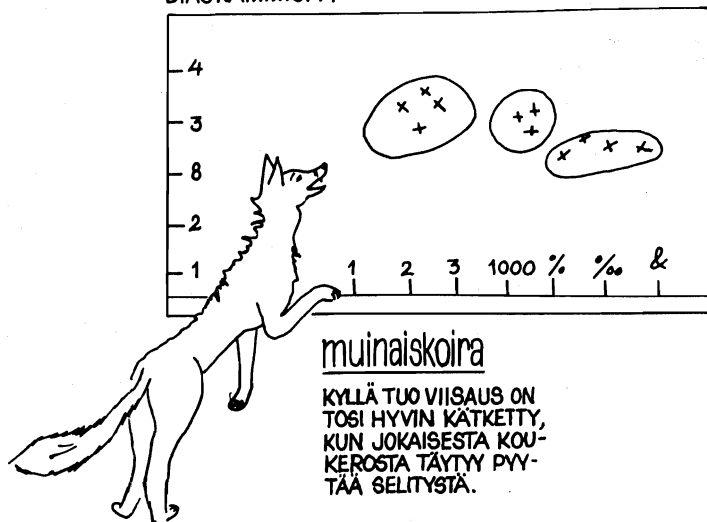
Toimintavuoden aikana tapahtui Suomen arkeologinen seura ry:n hyväksyminen yhdistysrekisteriin (27.3.).

Vaalikokouksessa valittiin puheenjohtajaksi vuodelle 1986 edelleen Unto Salo. Erovuorossa hallituksen jäsenistä olivat Lehtosalo-Hilander ja Vikkula, ja tilalle valittiin Tuula Heikkurinen-Montell sekä edelleen Vikkula.

Vuosikertomus on hyväksytty vuosikokouksessa 14.2.1986.

***

DIAGRAMMIOPPI

SUOMEN MUSEOVAKI RYHDISTÄYTY

Turussa on perustettu marraskuussa 1985 Suomen museoamanuenssit -niminen yhdistys. Sen tarkoituksena sääntöjen mukaan on "toimia museoamanuenssien ja vastaavissa asemissa toimivien museotyöntekijöiden yhteenliittymänä ja etujärjestönä ja tässä tarkoituksessa valvoa ja edistää jäsentensä ammatillisia etuja, palkkaukseen liittyviä etuja, työoloja ja koulutusta".

Yhdistyksen puheenjohtajana toimii Eira Karppinen Turun maakuntamuseosta, varapuheenjohtajana Heikki Malme Ateneumin taidemuseosta, rahastonhoitajana Pekka Honkanen Suomen Urheilumuseosta (myös oman seuramme jäsen) ja sihteerinä Marketta Mäkinen Alvar Aalto -museosta.

Lisäksi muistutettakoon, että myös museonjohtajilla on oma yhdistyksensä, joka perustettiin keväällä 1985. Mitähän tästä tulee, kun pienessä porukassa kaikki vetävät omaan suuntaansa. Irtolaisarkeologeilla ei ainakaan näytä olevan osaa, ei arpaakaan tänäkään etujenajajan kanssa. Valitettavaa, mutta ehkä kilpailu on hyödyksi. (A.V.)

SAKSITTUASAKSITTUASAKSITTUASAKSITTUASAKSITTUASAKSITTUASAKSI

Reumakin raastoi Ramsesta

● Egyptin muinainen faarao Ramses II kärsi piinallisesta hammassärystä ja reumasta. Ramses II:n viimeisiä elinvuosia varjostaneet vaivat selvisivät ranskalaisten tiedemiesten vuosia kestäneissä tutkimuksissa.

Ramses II:lla oli märkäpääsärkeitä alaleuassa ja taka-hampaissa. Lisäksi hän kärsi vaikeasta valtimonkoveutautauksesta ja reumasta. Tutkimustulosten mukaan Ramses II eli 80-vuotiaaksi. Hän hallitsi vuosina 1290—1224 eKr.

Egypti luovutti muumien Ranskaan kunnostettavaksi vuonna 1976. Muumioita tutkittiin yli sadan tiedemiehen voimin, apuna käytettiin mm. röntgensäteitä ja ultravioletti-valoa.

Tutankhamonin rahastonhoitajan hauta löytyi

Kairo (UPI) Kaksi arkeologia on ilmoittanut tehneensä Egyptissä hautalöydön, joka saattaa olla merkittävin vuosikymmeniin. Englantilainen Geoffrey Martin ja hollantilainen Jacobus van Dijk ovat löytäneet faarao Tutankhamonin rahastonhoitajan 3000 vuotta vanhan haudan kuudentoista metrin syvyydestä Egyptin muinaisen pääkaupungin Saqqaran paikalta.

Arkeologit kuvasivat hautaa "ihmeeksi" ja kertoivat sieltä löytyneen koskemattomia kirkokuvia ja kirjoituksia.

Hautalöytö on asiantuntijain mukaan mahdollisesti merkittävin sen jälkeen, kun Tutankhamonin hauta löydettiin 1922. Faarao Tutankhamon hallitsi vuosina 1346-1337 ennen ajanlaskumme alkua ja kuoli 19-vuotiaana. Rahastonhoitajan tehtäviin kuului mm. verojen kerääminen.

Muinaissotilaat esiin Kiinassa

Kiinalaiset arkeologit aikovat kaivaa esiin yli 2 000 keramiikkasotilasta ja -hevosta Xianin lähellä, josta aiemmin on löydetty yli 700 samanlaista veistosta.

Keramiikkasotilaat ja -hevoset löydettiin vuonna 1974 Kiinan ensimmäisen keisarin Qin Shi Huangin haudan ympäriltä, jonne ne oli sijoitettu täydellisiin taisteluvoimiksi. Löytöä on luonnehdittu vuosisadan arkeologiseksi sensaatioksi. Sotilaat ovat luonnollista kokoa suuremmat, ja kullakin on yksilölliset kasvopilteet.

Vain pieni osa veistoksista on kaivettu esiin. Niihin 2 000:n lisäksi, jotka nyt aiotaan nostaa maan pinnalle, alueella uskotaan olevan vielä 2 000 veistosta.

Helsingin
Sanomat 11.2.86

Uusi Suomi
5.2.86